

UTAJÄRVEN PONTEMAN TUULIPUISTOHANKKEEN METSÄPEUROJEN LISÄÄNTY- MIKAINEN SELVITYS 2022.

Suuren Hillasuon eteläreunaa

Sisältö

1. Johdanto.....	3
2. Yleistä metsäpeurojen ekologiasta.....	3
3. Metsäpeuran uhanalaisuus.....	5
4. Aineisto ja menetelmät.....	5
5. Tulokset.....	6
6. Yhteenveto.....	7
7. Lähteet ja kirjallisuus.....	7
8. Liitteet	8

1. Johdanto

Tuulipuisto Pontema Oy tilasi syksyllä 2021 Suomen Luontotieto Oy:ltä metsäpeuraselvityksen suunnitteilla olevan Utajärven Ponteman tuulivoimapuistohankkeen vaikutusalueelta. Metsäpeurojen mahdollinen talviaikainen esiintyminen alueella selvitettiin syksyllä – alkutalvesta 2021 ja tästä selvityksestä laadittiin erillinen raportti. Kesällä 2022 selvitettiin onko Ponteman tuulipuistoalueella lisääntyviä metsäpeuroja. Selvitykset kuuluvat hankkeen ympäristösuunnitteluun ja ympäristövaikutuksiin liittyviin perusselvityksiin. Tehtävän yhteyshenkilönä on tilaajan puolella toiminut Martin Sjöwall ja Suomen Luontotieto Oy:ssä Jyrki Matikainen.

2. Yleistä metsäpeurojen ekologiasta

Metsäpeura (*Rangifer tarandus fennicus*) on yksi palearktisen peuran alalaji. Se kehittyi omaksi alalajikseen viimeisen jääkauden aikana eli yli 10 000 vuotta sitten. Suomesta laji hävisi liikapynnin takia jo yli 100 vuotta sitten, mutta laji levisi luontaisesti Venäjän puolelta Suomeen 1940-luvulla.

Metsäpeurojen lisääntymis- ja talvehtimisalueet sijaitsevat eri alueilla ja laji vaeltaa sekä keväällä että syksyllä näiden alueiden välillä. Vaellukset voivat olla satojen kilometrien mittaisia. Suomenselän metsäpeurapopulaation talvivaellukset tunnetaan varsin tarkkaan ja pohjoisimmilta lisääntymisalueiltaan metsäpeurat siirtyvät aina Alajärven korkeudelle asti talvehtimaan. Viime vuosina Suomenselän metsäpeurapopulaation päätalvehtimisalueet ovat sijainneet Etelä-Pohjanmaalla Järviseudun-Kauhavan-Lapuan alueella. Talvehtivat metsäpeurat vaihtavat talvehtimisaluettaan, kun poronjäkääläkankaat on koluttu loppuun, ja samaa talvehtimisaluetta ei montaa vuotta käytetä.

Kokkosuon eteläreunaa

Tällä hetkellä Suomessa on kolme erillistä metsäpeurapopulaatiota, joista eteläisin on Pirkanmaan pohjoisosiin ja Etelä-Pohjanmaalle istutusten avulla luotu kanta. Utajärven Ponteman tuulipuistoalue jää Kainuun peurapopulaation ja Suomenselän populaation väliin, mutta viime vuosina Suomenselän metsäpeurat ovat laajentaneet nopeasti esiintymisaluettaan pohjoiseen. Peurojen pannoitusten perusteella on havaittu että Suomenselän osakantaan kuuluvista metsäpeuroista hieman yli sata vaeltaa vuosittain Oulujoen yli poronhoitoalueen eteläpuolisille laajoille suoalueille vasomaan ja laiduntamaan kesän ajaksi. Metsäpeurahavaintoja tehdään yhä useammin myös poronhoitoalueella, erityisesti Ylikiimingin ja Puolangan välisellä alueella. Ponteman alue sijaitsee kahden metsäpeurapopulaation välissä ja viime aikoina on tehty havaintoja että peurat liikkuvat myös populaatioiden välillä länsi-itäsuunnassa. Lisäksi Pyhännän alueelle on syntynyt oma erillinen laumansa. Näiden havaintojen perusteella on mahdollista että lisääntyviä metsäpeuroja olisi myös Ponteman hankealueella kesäisin.

Metsäpeura vaatimet vasovat pääasiassa soilla ja niiden reunojen metsätiheiköissä. Laji on melko vaateliias vasomispaikan suhteen ja tavallisesti vasominen tapahtuu ravinteikkaiden soiden kuten märkien saranevojen läheisyydessä, jossa laji suosimaa ravintoa löytyy runsaasti. Karuilla nevoilla tai rämeillä laji harvemmin vasoo. Vaatimet palaavat vuodesta toiseen vasomaan samoille alueille. Naaras vasoineen liikkuu kesäaikaan yksin, mutta saman tokan vaatimet lisääntyvät kuitenkin yleensä melko lähellä toisiaan. Kiima-aikana syys-lokakuussa metsäpeurat muodostavat 10–40 yksilön kiimatokkia. Niissä on tavallisesti vain yksi ns. valtahirvas, joka astuu osan tokan vaatimista. Kiiman edetessä ja valtahirvaan väsyessä myös muut tokan hirvaat pääsevät parittelemaan. Kiima-ajan jälkeen metsäpeurat vaeltavat kohti talvilaidunalueita. Vaelluksen ajankohta, kesto ja talvilaitumien sijainti vaihtelevat muun muassa lumitilanteen ja laidunalueiden kulumisen mukaan. Metsäpeurat voivat kerääntyä joko yhdelle tai usealle talvilaidunalueelle. Kovana talvena samalla suhteellisen pienellä alueella voi olla jopa tuhat yksilöä.

Latvasuon pohjoisreunaa

Talvisen pääravinnon muodostavat jäkäläkasvustot kasvavat joko harjujaksoilla tai karu-pohjaisilla kangasmailla. Koska jäkälät ovat hidaskasvuisia, metsäpeurojen laitumet kulu-
vat nopeasti. Tämä puolestaan pakottaa metsäpeurat hakemaan uusia laidunmaita, mikä johtaa
ne talvisin yhä kauemmas vasonta-alueista. Toisaalta metsäpeuroille on myös tyypillistä, että
ne vaihtavat laitumiaan, vaikka ravintoa on yhä jäljellä.

3. Metsäpeuran uhanalaisuus

Metsäpeura luokitellaan uusimmassa vuonna 2019 julkaistussa Suomen lajien uhanalaisuus-
raportissa silmälläpidettävien (NT, Near Threatened) lajien luetteloon (Hyvärinen ym. ym.
2019). Silmälläpidettävät lajit eivät ole uhanalaisia. Luokittelun mukaan silmälläpidettävät
lajit ovat kuitenkin sellaisia, joiden tarkkailu on aiheellista kannan kehityksen tai koon perus-
teella. Kansainväliset sopimukset, kuten EU:n luontodirektiivi, edellyttävät metsäpeurakan-
nan tarkkaa seuranta (92/43/ETY, liite II)

4. Aineisto ja menetelmät

Alueen metsäpeuratilanteesta tehtiin esiselvitys jo viime syksyn metsäpeuraselvityksen aika-
na. Alueelta ei ole julkaistuja kesäaikaisia metsäpeuran lisääntymiseen liittyviä havaintoja.
Lähin tuore metsäpeuran kesäaikainen havainto on Laji.fi sivuston mukaan tehty Vaalan kun-
nan alueella 1.7.2022. Etäisyyttä tältä havaintopaikalta on tuulipuistoalueen eteläreunaan
noin 20 km.

Tuulipuistoalueelle tehtiin kaksi maastokierrosta, joista ensimmäinen tehtiin 8-11.6.2022
ja toinen 27.6.2022. Suuri osa havaintoajasta ajoittui yöaikaan, jolloin useimmat suuret ni-
säkkäät ovat parhaiten liikkeellä ja havaittavissa. Maastoselvityksessä havainnoitiin kiikaria

Montosensuota pohjoisen suuntaan kuvattuna

ja kaukoputkea avuksi käyttäen suurten avosoiden alueita. Tämän lisäksi kaikkien soiden reuna-alueita pitkin kuljettiin linjaharavointimenetelmää soveltaen siten että kaksi henkilöä kulki noin 100 metrin välein systemaattisesti suon reuna-alueita pitkin. Metsäpeurayksilöiden lisäksi alueelta etsittiin metsäpeurojen jälkiä ja jätöksiä. Selvitys yhdistettiin alueelta tehtyyn susiselvitykseen, jossa etsittiin susien mahdollisia pesäpaikkoja. Samalla tehtiin jälki- ja jätös-havainnointia muista suurpedoista.

Maastonselvitys kohdistettiin erityisesti reheville saranevoille, joista edustavimmat sijaitsevat Suuren Hillasuon pohjoisosassa. Suuren Hillasuon lisäksi suurista nevoista tutkittiin tarkoin Peurasuo, Latvasuo, Montosensuo, Kokkosuo, Välisuo, Säynäjänpäänsuo, Morakummunsuo ja sen länsipuoleinen nimetön neva ja Joutensuo (Karttaliite 1). Nevojen lisäksi alueen metsäkuviolla liikuttiin susiselvityksen yhteydessä ja samalla etsittiin merkkejä metsäpeurojen esiintymisestä alueella. Iso osa alueen metsäkuvioista on harvapuustoista mäntykangasta, jossa näkyvyys on hyvä ja havaintotehokkuus on suuri.

Selvityksen raportin kirjoitti FM, biologi Jyrki Matikainen Suomen Luontotieto Oy:stä. Maastotöihin osallistui ensimmäisellä kierroksella myös Heidi Alho. Raportin taittoi Eija Rauhala. Selvityksessä käytetyn karttamateriaalin luovutti tilaaja käyttöömmme.

5. Tulokset

Maastonselvityksissä ei alueella havaittu metsäpeuroja tai niiden jälkiä tai muita merkkejä lajin liikkumisesta alueella. Julkaistuja metsäpeurahavaintoja ei alueelta ole esim. Laji.fi rekisterissä. Alueella syksyllä liikkuneiden metsästäjien mukaan kesäaikana alueelta on tehty muutamia varmistamattomia metsäpeurahavaintoja. Koska poronhoitoalueen raja kulkee melko lähellä, eikä poronhoitoalueen eteläreunalla ole poroaitoja, ei havainnoista voi sulkea pois poron mahdollisuutta.

Välisuon karua rämeenreunaa

Metsäpeurakannan kehitykseen alueella vaikuttaa todennäköisesti alueen susikanta. Kemilän laumaksi nimitetyn susilauman reviiri ulottuu Ponteman järven länsipuolelle ja alueelta on tehty useita susihavaintoja. Myös kesän 2022 inventointien aikana alueen luoteisnurkkauksessa tehtiin suden jälkihavainto. Susi on metsäpeuran tärkein vihollinen ja sudet saalistavat erityisesti metsäpeuran vassoja vaikuttaen täten lajin lisääntymistulokseen. Esimerkiksi Itä-Suomen luontaisen metsäpeurakannan taantumisen tärkein syy on susikannan kasvu alueella.

6. Yhteenveto

Metsäpeuroista ei tehty lisääntymisaikaisia havaintoja, joten suunniteltua tuulipuistoaluetta ei voi pitää merkittävänä lajin vasonta-alueena. Metsäpeurakannan kasvaessa alueelle saattaa muodostua vasomispaikkoja kaikkein ravinteikkaimpien nevojen ympäristöön. Osa suunnitellusta tuulipuistoalueesta on jo useita vuosia kuulunut lisääntyvän susilauman elinpiiriin. Alueella saalistavat sudet saattavat vaikuttaa lajin asettumisen alueelle.

7. Lähteet ja kirjallisuus

Helle, Timo: Suomen Eläimet: Osa 1 nisäkkäät, s. 303. Weilin + Göös, 1983.

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.

Kontro, Lauri & Leinonen, Antti: Metsäpeura: Rangifer tarandus fennicus. Maahenki, 2011.

Matikainen, Jyrki 2022: Utajärven Ponteman tuulipuistohankkeen metsäpeuraselvitys 2021. Väliraportti. Suomen Luontotieto Oy raportti 9/2022.

Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017: 1–278.

Metsäpeura-Life hankkeen materiaalit. Metsähallitus

Pulliainen, E. & Leinonen, A. 1990: Petra Karjalan peura. Tammi, 127 s.

www.laji.fi

www.suomenpeura.fi

8. Liitteet

Karttaliite 1. Tutkimusalue

